

Η Κυπριακή Δημοκρατία

Η Κυπριακή Δημοκρατία ανακηρύχθηκε σε ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος στις 16 Αυγούστου 1960, ως αποτέλεσμα των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου του 1959. Στις 11 Φεβρουαρίου 1959 υπεγράφη η Συμφωνία της Ζυρίχης μεταξύ των τότε πρωθυπουργών της Ελλάδας και της Τουρκίας, Κ. Καραμανλή και Α. Μεντερές. Η εν λόγω Συμφωνία ενσωματώθηκε στη Συμφωνία του Λονδίνου, η οποία υπεγράφη στις 19 Φεβρουαρίου 1959 από τους Υπουργούς Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, Ελλάδας και Τουρκίας, τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο εκ μέρους της Ελληνοκυπριακής κοινότητας και τον Δρα. Κουτσιούκ εκ μέρους της Τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι απότοκο των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου και καταρτίστηκε από μία ad hoc συνταγματική επιτροπή στην οποία αντιπροσωπεύονταν, με ομάδες ειδικών συνταγματολόγων, η Ελλάδα κάτω από τον καθηγητή Θεμιστοκλή Τσάτσο, η Τουρκία κάτω από τον καθηγητή Nihat Erim και οι δύο κυπριακές Κοινότητες. Από μέρους της Ελληνοκυπριακής κοινότητας συμμετείχαν οι κ.κ. Γλαύκος Κληρίδης, Γεώργιος Πολυβίου, Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης και Τάσσος Παπαδόπουλος, με νομικό σύμβουλο τον κ. Κρίτωνα Τορναρίτη Γενικό Εισαγγελέα. Από πλευράς της τουρκοκυπριακής κοινότητας συμμετείχαν οι κ.κ. Rauf Raif Denktash, Halit Ali Riza, Hakki Suleyman και Ali Dana με νομικό σύμβουλο τον κ. Mehmet Nedjiatti Munir, Solicitor General. Στην επιτροπή συμμετείχε ως νομικός σύμβουλος ο Ελβετός συνταγματολόγος καθηγητής Marcel Bridel.

Κείμενο σχεδίου Συντάγματος υπογράφηκε από αντιπροσώπους της Ελλάδας, Τουρκίας και της Ελληνικής και Τουρκικής κοινότητας στη Μεικτή Συνταγματική Επιτροπή στη Λευκωσία στις 6 Απριλίου 1960 και Παράρτημα αυτού με τροποποιήσεις στις 6 Ιουλίου 1960. Το τελικό κείμενο του Συντάγματος υπογράφηκε από τον Sir Hugh Foot, τον τελευταίο Κυβερνήτη της αποικίας της Κύπρου, το Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας κ. Γεώργιο Χριστόπουλο το Γενικό πρόξενο της Τουρκίας κ. Turrel και τους Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και Δρα Κουτσιούκ, οι δύο τελευταίοι υπό την ιδιότητα τους ως των ήδη εκλεγέντων Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας αντίστοιχα.

Το Σύνταγμα τέθηκε σε εφαρμογή στις 16 Αυγούστου 1960 με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας σε ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος. Πρόκειται, σαφώς, για ένα δοτό Σύνταγμα το οποίο ο Κυπριακός λαός ουδέποτε κλήθηκε να επικυρώσει με τη ψήφο του.

Ταυτόχρονα με την ανακήρυξη του νέου κράτους άρχισαν να ισχύουν τρεις Διεθνείς Συνθήκες:

- Η Συνθήκη Εγκαθίδρυσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας του Βασιλείου της Ελλάδος, της Δημοκρατίας της Τουρκίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η εν λόγω Συνθήκη προέβλεπε μεταξύ άλλων την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας ως ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους, τη διατήρηση από τη Βρετανία δύο κυρίαρχων στρατιωτικών Βάσεων στην νήσο καθώς επίσης και την παροχή στην τελευταία άλλων στρατιωτικών εγκαταστάσεων και διευκολύνσεων στο έδαφος της Κύπρου.
- Η Συνθήκη Εγγυήσεως μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας αφενός και της Βρετανίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας αφετέρου. Με βάση το Άρθρο 1 της εν λόγω συνθήκης η Δημοκρατία ανελάμβανε μεταξύ άλλων, να διατηρήσει την ανεξαρτησία της, την εδαφική της ακεραιότητα και την ασφάλεια της και να τηρήσει πιστά το Σύνταγμά της. Ανελάμβανε επίσης την υποχρέωση να μην προωθεί την ένωση του νησιού με άλλη χώρα ούτε τη διχοτόμησή του. Σε περίπτωση ανατροπής του καθεστώτος που προνοούσαν οι συμφωνίες, οι τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, σύμφωνα με το άρθρο IV της Συνθήκης είχαν το δικαίωμα να επέμβουν συλλογικά ή μονομερώς με σκοπό την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης στη νήσο.

- Η Συνθήκη Συμμαχίας μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας βάσει της οποίας η Ελλάδα και η Τουρκία ανέλαβαν να απωθήσουν κάθε επίθεση κατά της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας του νεοσύστατου κράτους. Προς το σκοπό αυτό η Ελλάδα και η Τουρκία εγκατέστησαν στρατιωτικά αποσπάσματα στο έδαφος της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 181 του Συντάγματος, «η Συνθήκη Εγγυήσεως της ανεξαρτησίας, της εδαφικής ακεραιότητας και του Συντάγματος της Δημοκρατίας, η συνομολογηθείσα μεταξύ της Δημοκρατίας και του Βασιλείου της Ελλάδος, της Τουρκικής Δημοκρατίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας ως και η συνθήκη στρατιωτικής συμμαχίας η συνομολογηθείσα μεταξύ της Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ελλάδος και της Τουρκικής Δημοκρατίας, τα κείμενα των οποίων είναι προσηρτημένα τω παρόντι Συντάγματι ως Παραρτήματα I και II κέκτηνται συνταγματικήν ισχύν.».

Σχετικά με την Συνθήκη Εγκαθιδρύσεως δεν υπάρχει συνταγματική πρόνοια. Στην υπόθεση *Ex parte Samuel N. Samuel* 3 R.S.C.C. 76 το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι: «Η Συνθήκη Εγκαθιδρύσεως δεν αποτελεί μέρος του Συντάγματος. Τα άρθρα 181, 195 και 198 του Συντάγματος δεν αφήνουν περιθώρια ως προς το σημείο αυτό».

Στο βιβλίο του «Η Νέα Κοινοπολιτεία και τα Συντάγματά της» ο S.A. De Smith καταλήγει ότι «το Κυπριακό Σύνταγμα ουδέποτε θα προσελκύσει ενθουσιώδεις μιμητές, αλλά πρέπει να κριθεί ως η μόνη αποδεκτή θεραπεία σε μία απελπιστική κατάσταση στην οποία η βούληση της τοπικής πλειοψηφίας έπρεπε αν υποταχθεί στα συμφέροντα της διεθνούς ειρήνης» και συνεχίζει: «Το Κυπριακό Σύνταγμα είναι ένα από τα πιο άκαμπτα και λεπτομερειακά συντάγματα του κόσμου και αρκετά περίπλοκο. Περιέχει ανακοπές και ισορροπήσεις, διαδικαστικές και ουσιαστικές εγγυήσεις, διασφαλίσεις και απαγορεύσεις. Το δε κοινοτικό πνεύμα συνυπάρχει με τη συνταγματική αντίληψη.»

Ανεξάρτητα, όμως, από την πολυπλοκότητα και ιδιομορφίες του Συντάγματος, είναι αδιαμφισβήτητο ότι ενσωματώνονται σε αυτό θεμελιώδεις αρχές Δικαίου, οι οποίες καθιερώνουν την Κυπριακή Δημοκρατία ως Κράτος Δικαίου με πλήρη διασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών του πολίτη. Τέτοιες αρχές Δικαίου είναι οι εξής:

- Διάκριση των εξουσιών
- Ανεξαρτησία και ανεπηρέαστο της Δικαιοσύνης
- Προστασία των Θεμελιωδών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα (Μέρος II) και τις Διεθνείς Συμβάσεις που κυρώνει η Δημοκρατία
- Αρχή της νομιμότητας που διέπει τις διοικητικές πράξεις και την εισαγωγή του δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων
- Περιορισμός της νομοθετικής εξουσίας που ασκείται στα πλαίσια των συνταγματικών διατάξεων και που περιλαμβάνει τον δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων.